

روایت روزنامه دولت از فرصت اقتصادی جدید ۸ سال از بازار ۶۰۰ میلیارد دلاری غفلت شده

روزنامه ایران نوشت: پس از رشد دو برابری تجارت ایران با آفریقا در دو سال اول دولت سیزدهم، اکنون مرحله بعدی برای تحقق تجارت ۵ میلیارد دلاری کلید خورده است

به گزارش سایت خبری پرسون، آیت‌الله سید ابراهیم رئیسی، رئیس‌جمهور کشورمان پس از گذشت ۱۱ سال، از آخرین سفر مقامات ایرانی به قاره آفریقا، از روز سه‌شنبه، سفر خود را به کشور آفریقایی کنیا، اوگاندا و زیمبابوه آغاز کرد. سفری که با هدف احیای دوباره تجارت با قاره‌ای است که بسیاری از اقتصاددانان آن را به عنوان فرصتی بی‌نظیر می‌شناسند. دولت سیزدهم در ادامه دیپلماسی اقتصادی خود که برخلاف دولت قبل به تمام نقاط دنیا توجه دارد، پس از کشورهای همسایه، امریکای لاتین، اکنون کشورهای آفریقایی را هدف گسترش روابط و مبادلات اقتصادی قرار داده است.

این در حالی است که در دهه ۱۳۹۰ و به خصوص در دوره فعالیت دولت‌های یازدهم و دوازدهم با نادیده گرفتن ظرفیت‌ها و فرصت‌های بی‌نظیری که قاره آفریقا برای ایران به همراه دارد، فرصت سوزی بزرگی صورت گرفت. به طوری که نگاهی به آمارهای رسمی از حجم تجارت ایران با کشورهای آفریقایی از سقوط تجارت با این قاره حکایت دارد. آمارهای رسمی نشان می‌دهد از مجموع ۵۵ سفر خارجی رئیس‌جمهوری دولت قبل، هیچ‌کدام به مقصد کشورهای آفریقایی نبوده است آن هم در حالی که رؤسای جمهور پیشین ایران در طول مدت مسئولیت خود، به قاره آفریقا سفر کرده‌اند.

تجارت با آفریقا در دولت سیزدهم دو برابر شد اما کافی نیست

بی میلی و تمرکز دولت قبل بر تعامل با کشورهای غربی موجب شد تا سهم ایران از بازار ۶۰۰ میلیارد دلاری این قاره به رغم قدمت حضور ایران در این بازار به کمترین میزان در دهه‌های اخیر برسد. به طور میانگین سهم ایران از واردات ۶۰۰ میلیارد دلاری کشورهای آفریقایی تنها حدود ۶۰۰ میلیون دلار بوده که به معنای سهم کمتر از ۰.۱ درصدی است. البته این عدد در سال گذشته به یک میلیارد دلار نیز افزایش یافته است اما کافی نیست. بر همین اساس دکتر رئیسی، رئیس‌جمهور پیش از ترک کشور برای حضور در سه کشور آفریقایی اعلام کرد که امروز سهم جمهوری اسلامی ایران از تجارت با بازار هزار و دویست میلیارد دلاری آفریقا، تنها یک میلیارد و ۲۰۰ میلیون دلار است که با توجه به ظرفیت‌های متقابل سهم بسیاری پایینی به حساب می‌آید. آمارهای منتشر شده در رسانه‌های داخلی و همچنین مراکز پیمایش تجارت بین‌المللی مانند OEC.WORLD نیز گواهی بر این مسأله است. حجم صادرات ایران به قاره آفریقا از ۸۶۰ میلیون دلار در سال ۱۳۹۲ به ۵۸۸ میلیون دلار در سال ۱۳۹۹ رسید. میزان واردات کالا از قاره آفریقا نیز از ۱۲۷ میلیون دلار به ۳۷ میلیون دلار تنزل یافت.

رشد صد درصدی تجارت ایران و کشورهای آفریقایی

با وجود سقوط آزاد تجارت ایران با آفریقا در طول فعالیت دولت قبل، تغییر سیاست‌های کشور همزمان با آغاز به کار دولت سیزدهم موجب شد تا بخشی از این عقب ماندگی و فرصت سوزی جبران شود. با این حال همچنان در مقایسه با ظرفیت‌های موجود در این بازار بکر و بزرگ فاصله زیادی وجود دارد که خوشبختانه در دستور کار دولت قرار گرفته است. بر همین اساس در دولت سیزدهم از ابتدا گام بلندی در این زمینه برداشته شد، به گونه‌ای که تجارت کشورمان با آفریقا در سال ۱۴۰۰ صد درصد رشد کرد و دو برابر شد. بدین ترتیب حجم تجارت دو طرف از ۵۵۰ میلیون دلار در سال ۹۹ به یک میلیارد و ۱۸۰ میلیون دلار رسید که این صعود تجاری ادامه داشته است. با بهبود روابط اقتصادی با آفریقا در دولت سیزدهم به ۵۰ کشور از ۵۵ کشور آفریقایی صادرات و ۲۰ برابر واردات از آفریقا صادرات به این قاره داریم.

چشم‌انداز ۵ تا ۱۰ میلیارد دلاری

با لحاظ ظرفیت‌های موجود در ایران و آفریقا و با بهبود روابط که هم‌اکنون در دستور کار دولت قرار گرفته است، کارشناسان اعتقاد دارند با برنامه دو ساله می‌توان ۵ میلیارد دلار به این قاره تجارت داشت و در بلندمدت نیز آن را به ۱۰ میلیارد دلار رساند؛ چشم‌اندازی که با سفر اخیر رئیس‌جمهور کشورمان به سه کشور آفریقایی گام بلندی در راستای آن برداشته شد.

مبادلات تجاری با مقاصد سفر رئیس‌جمهور

آمار و اطلاعات نشان می‌دهد میزان تجارت ایران با کنیا، اوگاندا و زیمبابوه که رئیس‌جمهور کشورمان به آنها سفر کرده است؛ در سال قبل بیش از ۱۲۸ هزار و ۵۰۰ تن کالا به ارزش ۷۳ میلیون و ۷۸۱ هزار دلار، بود که ۱۲۴ هزار و ۲۱۴ تن کالای ایرانی به ارزش ۵۴ میلیون و ۶۶۷ هزار دلار، سهم صادرات ایران و ۴۳۵۱ تن کالا به ارزش ۱۹ میلیون و ۱۱۴ هزار دلار، سهم واردات ما از این سه کشور بوده است. صادرات ایران به کنیا ۵۳ میلیون و ۲۰۰ هزار دلار، به اوگاندا یک میلیون دلار و ۲۰۰ هزار و به زیمبابوه ۲۳۶ هزار دلار بوده که قیر با ۴۱ میلیون دلار، ۷۵ درصد ارزش صادرات ایران به این سه کشور را به خود اختصاص داده است. همچنین در سال ۱۴۰۱ کنیا ۱۷ میلیون و ۳۰۰ هزار دلار، زیمبابوه یک میلیون و ۴۰۰ هزار دلار و اوگاندا یک میلیون دلار کالا به کشورمان فروختند. چای با سهم ۸۴ درصدی به ارزش ۱۶ میلیون دلار، در صدر کالاهای وارداتی ایران از این سه کشور قرار دارد.

در نگاهی سطحی به ۵۵ کشور قاره آفریقا شاید این گونه به نظر برسد که این کشورها به دلیل عدم توسعه لازم و مشکلات سیاسی ظرفیت‌های لازم برای یک تجارت ارزشمند را ندارند، اما با نگاهی به ظرفیت‌های بکر و بی‌نظیر این قاره به این نتیجه می‌رسیم که گسترش همکاری‌ها با این کشورها فرصتی بی‌نظیر برای اقتصاد ایران است. قاره آفریقا در سال‌های گذشته به طور میانگین، یک تریلیون دلار با جهان تجارت داشته که ۵۰ درصد آن شامل صادرات این قاره به سایر کشورها و ۵۰ درصد نیز شامل واردات است. آفریقا یک قاره غنی از منابع بوده و رشد اخیر در آن، به دلیل رشد فروش در کالاها، خدمات و تولید است. طبق بررسی‌ها، در آینده آفریقای غربی، آفریقای شرقی، آفریقای مرکزی و آفریقای جنوبی به‌طور خاص به تولید ناخالص داخلی ۲۹ تریلیون دلاری تا سال ۲۰۵۰ خواهند رسید.

جمهوری اسلامی ایران یکی از کشورهایی است که از نظر فرهنگی تمدنی، تجاری و بازرگانی توانمندی کنشگری در قاره آفریقا بویژه نواحی زیر صحرا را دارد اما نگاهی به میزان ارتباط کشورمان با این قاره پنهان در ۱۰ سال گذشته نشان می‌دهد از زمان دولت یازدهم، حجم مبادلات مالی، مناسبات سیاسی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و کشورهای آفریقای روند کاهشی به خود گرفته و حتی گردشگری نیز به پایین‌ترین سطح خود در دهه‌های اخیر رسیده است. گفتنی است، جمعیت حدود یک میلیارد و ۴۰۰ میلیون نفری آفریقا، بر اهمیت توسعه روابط ایران با این قاره افزوده است. این قاره بیشترین ذخایر استحصال نشده معدنی و کشاورزی دنیا را دارد که شامل بیش از ۸۷۰ میلیون هکتار زمین کشاورزی نیز می‌شود. همچنین بیشترین ذخایر طلا، الماس و کوبالت نیز در این قاره قرار گرفته که ایران به این اقتصاد و ظرفیت تاکنون بی‌توجه بوده است. هرچند در آغاز دولت سیزدهم زیرساخت‌های مالی و بانکی برای تجارت با آفریقا وجود نداشت، اکنون از طریق کارگزاری‌های صندوق ضمانت در چند کشور آفریقایی دیگر زیرساخت‌ها ایجاد شده است. کالاهای صادراتی ایران از کشورهای دیگر به آفریقا ترانزیت می‌شود. آمار مبادلات با این قاره بیش از سه برابر رقم‌های رسمی است؛ زیرا کالاها به‌صورت غیرمستقیم تبادل می‌شوند. بر همین اساس علیرضا پیمان‌پاک؛ قائم‌مقام وزیر جهاد کشاورزی و رئیس سابق سازمان توسعه تجارت هم رقم صادرات ایران به آفریقا در سال گذشته را دو میلیارد و ۱۰۰ میلیون دلار اعلام کرد.

از نظر دسترسی تجاری نیز، این قاره بکر در نزدیک ایران و حاشیه اقیانوس هند قرار دارد و می‌تواند بازار بزرگی را در اختیار ایران قرار دهد. تاریخ ایران هیچ سابقه‌ای از استعمار و مداخله در امور این قاره را نشان نمی‌دهد، همین موضوع فرصت مناسبی را در ذهن مردم ایجاد کرده است که با استفاده از این ذهنیت مثبت می‌تواند مزیت‌های بسیاری را نسبت به کشورهای دیگر به دست آورد.

بُرش/ ظرفیت بازار ۱۰۰ میلیارد دلاری محصولات نفتی آفریقا

بررسی‌ها نشان می‌دهد، صنعت نفت و گاز از جمله مهم‌ترین محورهای همکاری اقتصادی ایران و کشورهای آفریقایی است. طبق آمار، از بین ۱۳ قلم باارزش‌ترین محصولات وارداتی آفریقا، فقط ۱۰۰ میلیارد دلار شامل نفت و مشتقات نفتی است که ایران تولیدکننده آنهاست و می‌تواند به آفریقا صادرات داشته باشد. احمد اسدزاده معاون وزیر نفت در امور بین‌الملل و بازرگانی گفت: با بررسی که انجام دادیم ۱۳ قلم کالای اولویت‌داری که واردات آفریقا را شکل می‌دهند به صورت مستقیم و غیرمستقیم مربوط به صنعت نفت است که ارزش واردات این میزان، ۱۰۰ میلیارد دلار است. اگر فقط ۱۰ درصد از این بازار به ایران اختصاص پیدا کند این رقم ۱۰ میلیارد دلار خواهد بود. وی اظهار داشت: برای این کار باید خطوط کشتیرانی برقرار شود و روابط بانکی هم ایجاد بشود. شما این را مقایسه کنید با وضعیت موجود که در سال ۱۴۰۰، ۱.۲ میلیون تن انواع محصولات پتروشیمی به ارزش ۵۵۴ میلیون دلار به آفریقا صادر شده است و این عدد در سال ۱۳۹۹، ۱۱۲ میلیون دلار بوده است. یکی از مهم‌ترین موضوعاتی که می‌تواند به عنوان محور همکاری نفتی ایران و کشورهای آفریقایی قرار بگیرد، سهامداری ایران در پالایشگاه‌های فراسرزیمینی است. ظرفیت پالایشی آفریقا ۳.۵ میلیون بشکه در روز است که حدود نیمی از آن غیرفعال است. ایران می‌تواند با تعمیرات اساسی و نوسازی این پالایشگاه‌ها، همانند تجربه ونزوئلا این واحدها را به مقصد صادرات نفت خود تبدیل کند.

بُرش/ بازاری مناسب برای کالاهای ایرانی

یکی از نکات مهم و قابل تأمل در تجارت با آفریقا این است که اغلب کشورهای آفریقایی واردکننده کالاهایی هستند که ایران یکی از صادرکنندگان مهم آن است. در واقع این کشورها به صورت عمده کالاهایی را وارد و مصرف می‌کنند که از پیچیدگی فناورانه برخوردار نیستند و بر همین اساس ایران می‌تواند سهم بالایی از بازار بزرگ این قاره را از آن خود کند. کالاها در قاره آفریقا به‌صورت مواد اولیه مانند محصولات غذایی، مواد معدنی، طلا و الماس وجود دارد که می‌تواند در بازار ایران برای خود جایی باز کند و از سوی دیگر کالاهای ایرانی مانند مشتقات نفتی، سوخت محصولات نیمه‌ساخته، پلاستیکی و ظروف مبلمان و پوشاک در کشورهای آفریقایی بازار مناسبی دارند.

علاوه بر این، ناشناخته بودن بازار ایران و آفریقا از یکدیگر یکی از دلایلی است که با وجود فراهم بودن شرایط، توسعه مطلوب و موردنظر را در سال‌های اخیر رقم نزنده است.

۵۵ کشور آفریقایی بازار متفاوتی از یکدیگر دارند که تجار ایرانی باید با آن آشنا شوند، در هر جهتی از آفریقا، بازار محصولات، مزیت‌ها و محدودیت‌های متفاوتی دارند که آگاهی از آنها موجب توسعه روابط تجار دو طرف می‌شود.